

VÝUČBA GIS NA FEE

➤ GIS vo výučbe na FEE

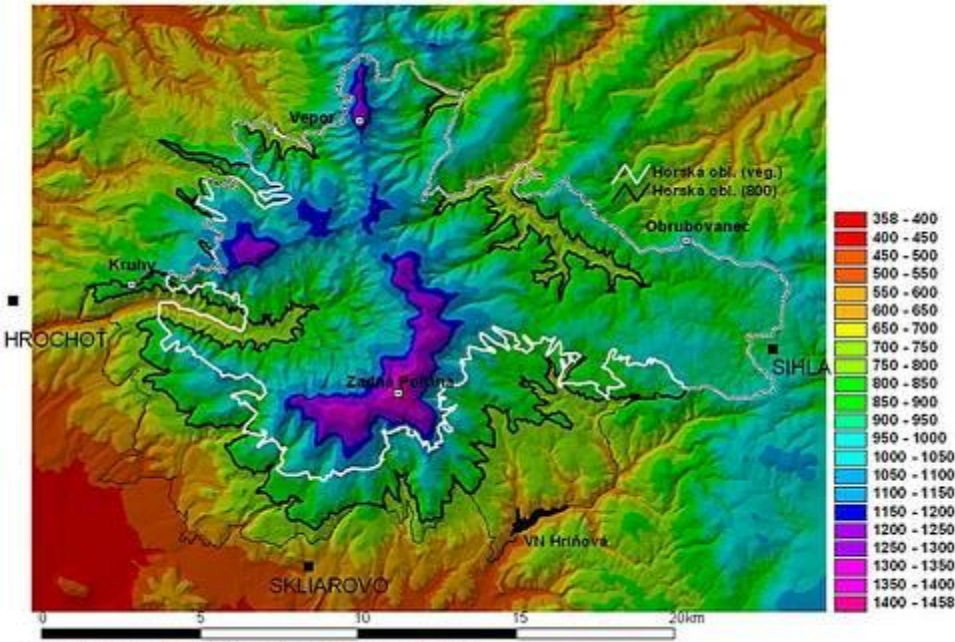
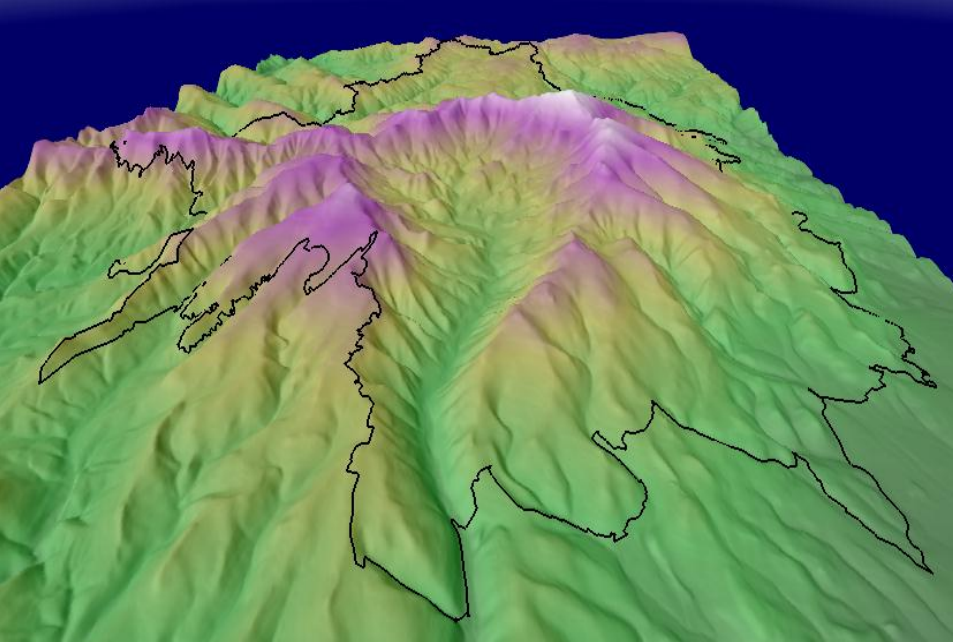
- Základy GIS (IDRISI) + rozširujúce predmety, ako napr. „Prevádzka GIS“ (ArcGIS) – zabezpečuje LF
- Následné využitie GIS v predmetoch s krajinnoekologickým zameraním:

Bakalársky stupeň

- ✓ **Náuka o krajine a ekológia krajiny** (Ekológia a využívanie krajiny, Ekológia a ochrana biodiverzity, Environmentálny manažment)
- ✓ **Vývoj kultúrnej krajiny** (Ekológia a využívanie krajiny)

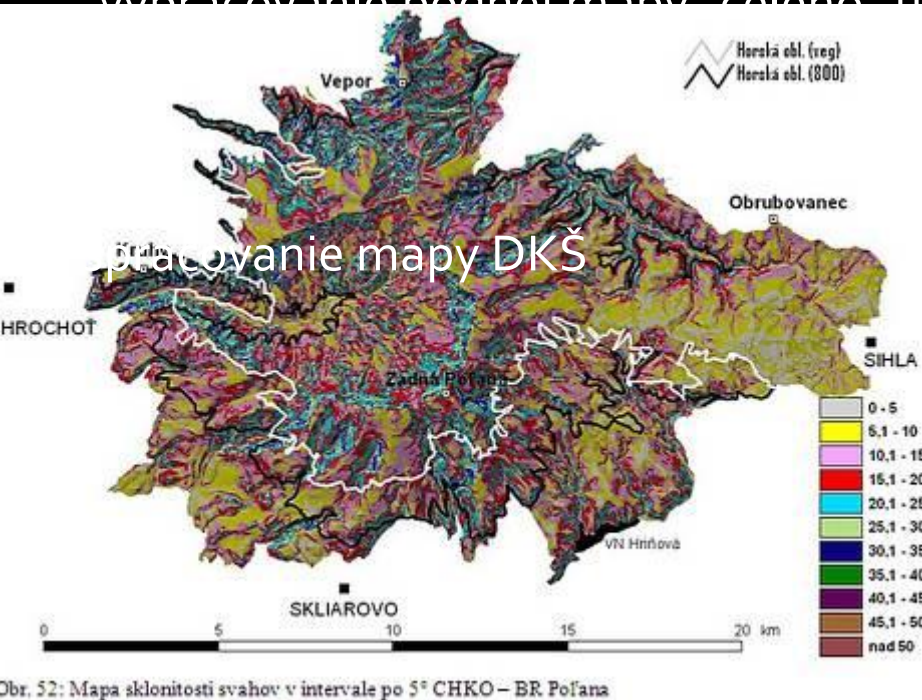
Inžiniersky stupeň

- ✓ **Modelovanie procesov v krajine** (Ekológia a využívanie krajiny)
- ✓ **Kvantitatívne metódy v ekológii krajiny** (Ekológia a využívanie krajiny, Ekológia a ochrana biodiverzity, Environmentálny manažment)
- ✓ **Ateliéry** (Ekológia a využívanie krajiny)

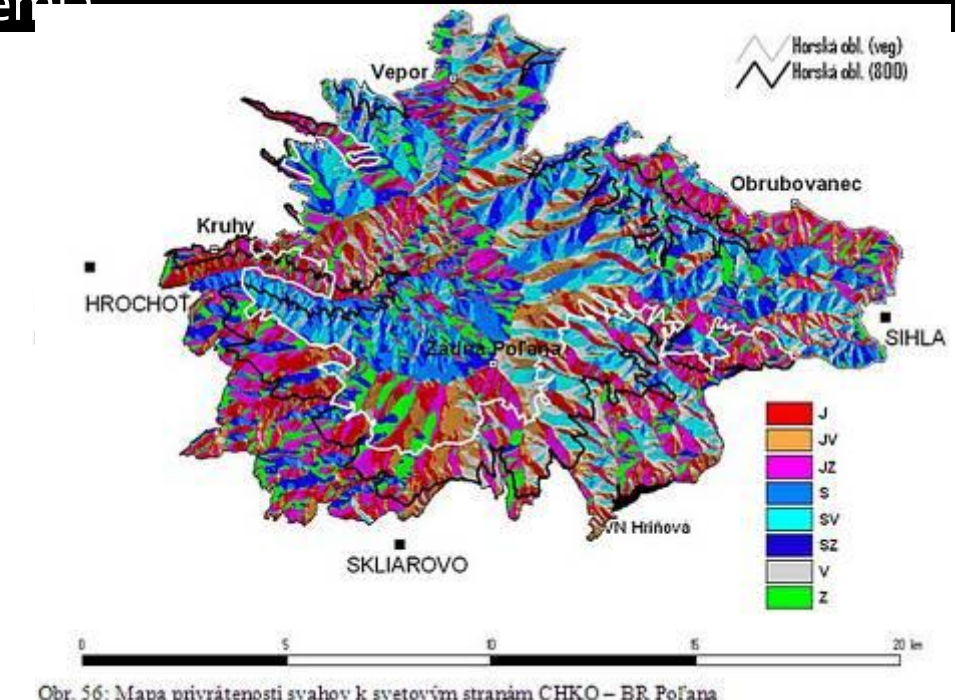

Obr. 108: Hypsometrická mapa CHKO – BR Poľana

- georeferencovanie, spracovanie údajov z BR ES a kresnícky en počin map
- vypracovanie pôdnej mapy "celého" územia

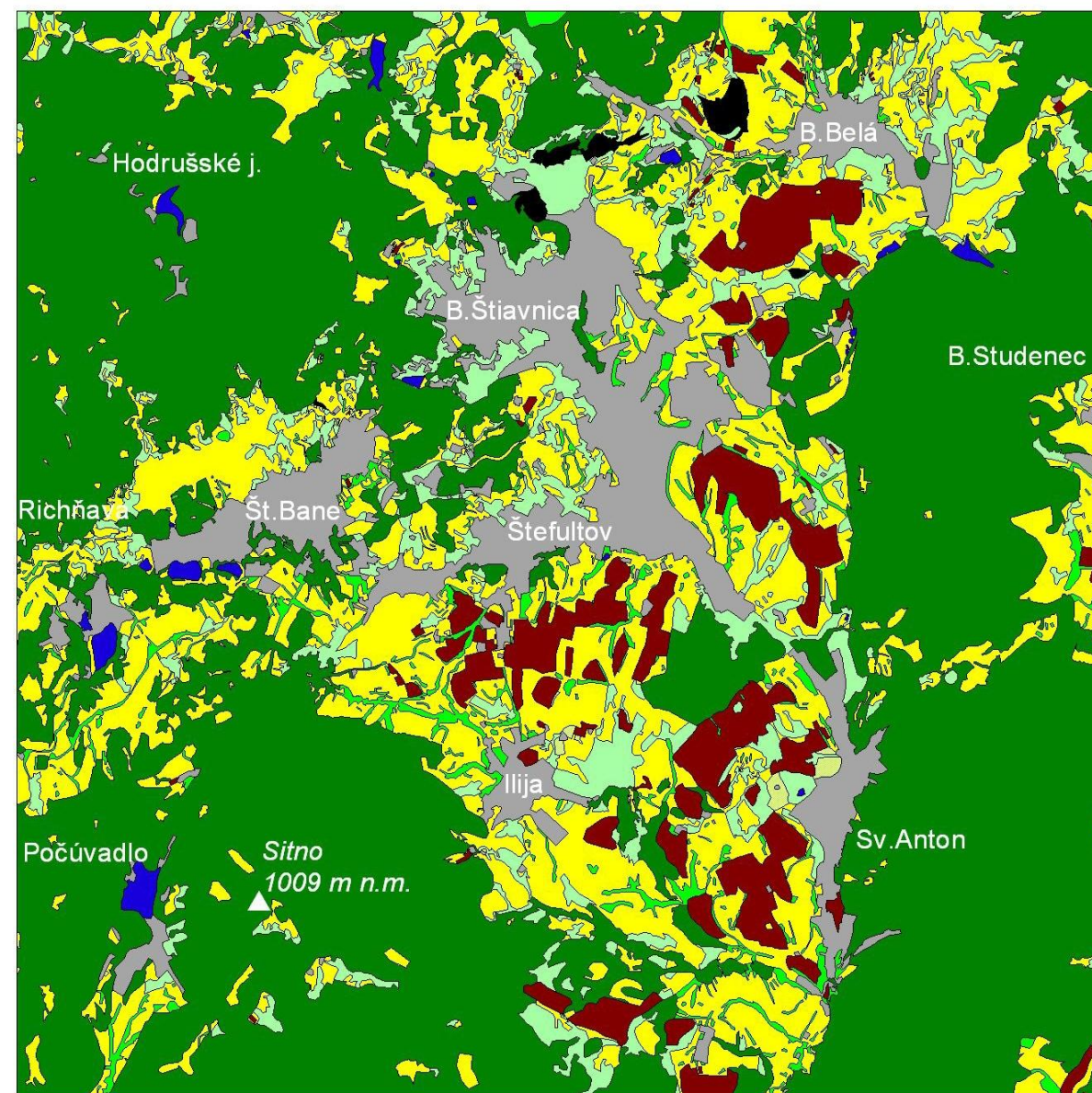

Obr. 52: Mapa sklonitosti svahov v intervale po 5° CHKO – BR Poľana

Obr. 56: Mapa prívratenosti svahov k svetovým stranám CHKO – BR Poľana

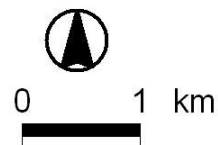
Štiavnické vrchy

Druhotná štruktúra krajiny

- les
- lesokroviny
- nelesná drevinová vegetácia
- trávobylinné porasty

- trvalé kultúry
- polia
- vodná plocha
- odkryté podložie
- urbanizovaná plocha

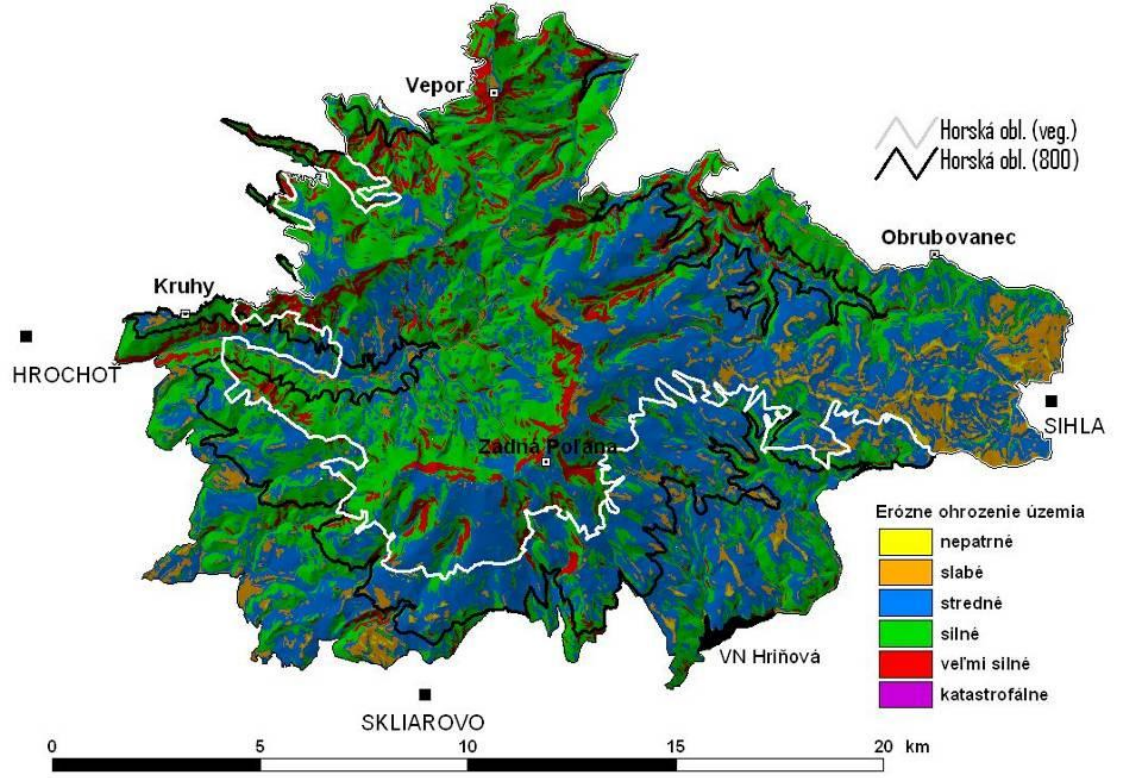
Náuka o krajine a ekológia krajiny

4. semester, štátnicový predmet bakalárskeho stupňa, je základom pre nadväzujúci predmet Krajinné plánovanie (metodicky predmet (CV) zameraný na metodiku LANDEP). Aplikácia GIS najmä k potrebám predmetu Krajinné plánovanie, softvér ArcGIS 10:

- zdroje dát a ich základné spracovanie ("transformácia" do GIS)
- georeferencovanie, spracovanie údajov z BPEJ a lesníckych pôdných máp - vypracovanie pôdnej mapy "celého" územia,
- DMR a odvodenie parametrov z DMR - sklon, expozícia, hypsometria
- spracovanie mapy DKŠ
- syntézy - vytvorenie mapy abiotického komplexu

	Hranica FP Príslopy
	vrstevnice
	Abiokomplexy
	12 15 3 4 3 2 1 4 4 1 2 2 5
	12 15 3 4 3 2 1 4 4 2 3 2 5
	12 15 3 4 3 2 1 4 4 2 4 2 5
	12 15 3 4 3 2 1 4 4 2 5 2 5
	12 15 3 4 3 4 1 4 4 2 2 2 4
	12 15 3 4 3 4 1 4 4 2 2 3 4
	12 15 3 4 3 4 1 4 4 2 3 2 4
	12 15 3 4 3 4 1 4 4 2 4 2 4
	8 4 4 4 3 1 1 4 3 2 2 3 5
	8 4 4 4 3 1 1 4 3 2 3 3 5
	8 4 4 4 3 2 1 4 3 2 3 3 5
	8 4 4 4 3 2 1 4 3 2 4 2 5
	8 4 4 4 3 2 1 4 3 2 4 3 5
	8 4 4 4 4 3 3 4 3 1 1 3 5
	8 4 4 4 4 3 3 4 3 1 2 3 5
	8 4 4 4 4 3 3 4 3 2 2 3 5
	8 4 4 4 4 3 3 4 4 1 2 3 4
	8 4 4 4 4 3 3 4 4 1 2 3 5
	8 4 4 4 5 2 1 4 3 1 2 3 5
	8 8 3 2 2 7 1 4 4 3 6 1 4
	8 8 3 2 2 7 1 4 4 3 6 2 4
	8 8 3 4 1 6 2 4 4 3 6 3 4
	8 8 3 4 2 2 1 4 4 3 4 2 5
	8 8 3 4 2 5 2 4 4 3 6 3 4
	8 8 4 3 2 5 2 4 4 3 4 3 4
	8 8 4 4 1 1 1 4 4 3 5 2 4
	8 8 4 4 1 7 1 4 4 3 4 2 4
	8 8 4 4 2 1 1 4 4 3 5 2 5
	8 8 4 4 2 1 2 4 4 3 6 2 5
	8 8 4 4 2 2 9 4 4 3 6 2 5
	8 8 4 4 2 5 9 4 2 3 6 3 4
	8 8 4 4 2 6 9 4 2 3 6 3 4
	8 8 4 4 3 1 1 4 4 3 4 2 5
	8 8 4 4 3 1 2 4 4 3 6 2 5
	8 8 4 4 3 2 9 4 4 3 6 2 5
	8 8 4 4 3 7 9 5 2 3 6 2 5
	8 8 4 4 4 8 9 5 2 3 6 2 5

eho stupňa, je základom pre
odicky predmet (CV) zameraný
k potrebám predmetu Krajinné

mácia" do GIS)

lesníckych pôdnych máp -

pozícia, hypsometria

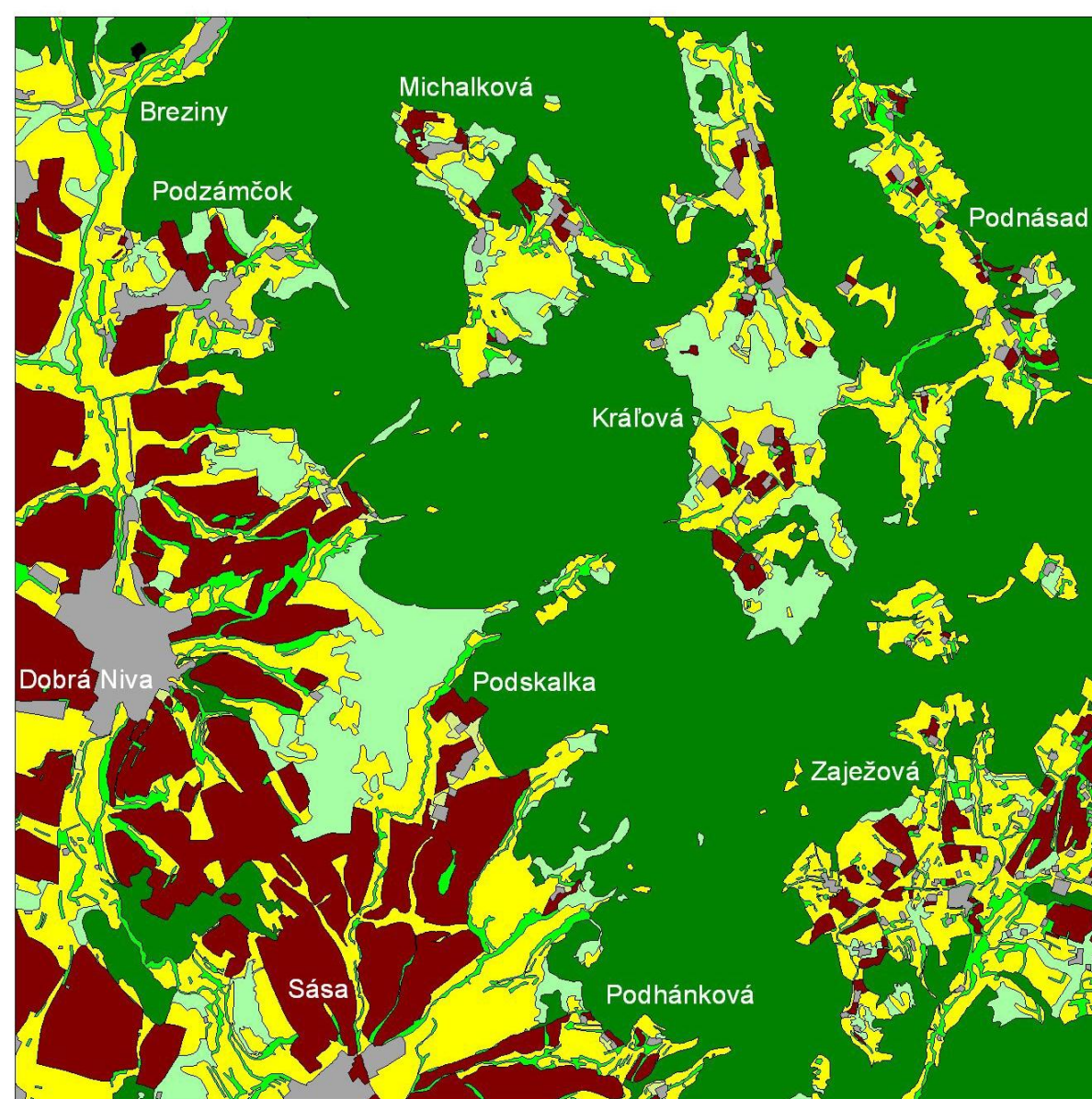
- spracovanie mapy DKŠ
- syntézy - vytvorenie mapy abiotického komplexu
- interpretácie a evalvácie - jednoduchý výber vhodnej časti územia pre vybranú činnosť
- výpočet potenciálnej erózie metódou Freweta v úprave Zdražila - interpretácia ohrozenosti, výpočet KES

Vývoj kultúrnej krajiny

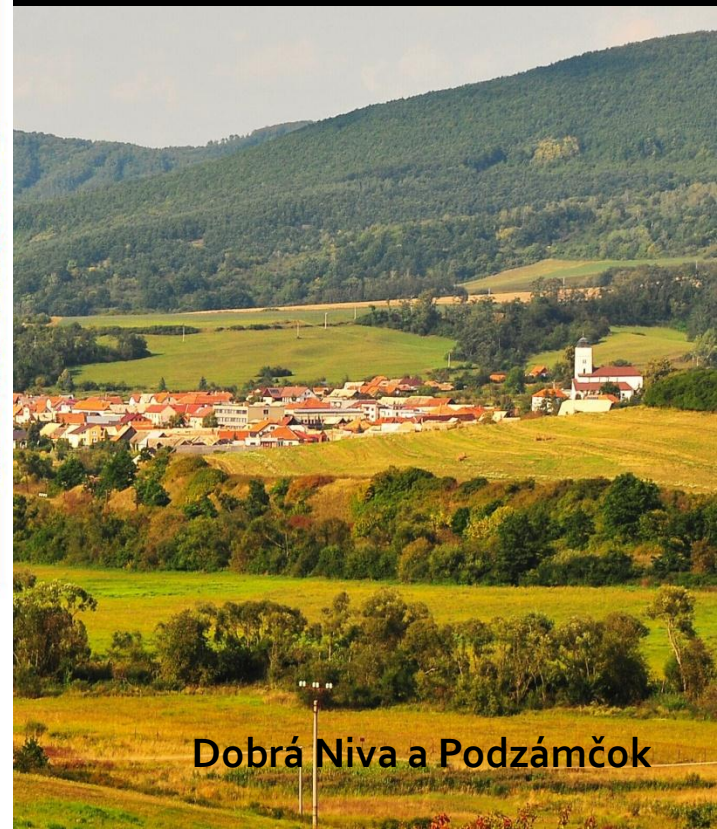
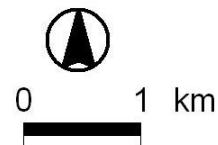
4. semester, nadväzuje na poznatky najmä socioekonomickej geografie a náuky o krajine. program ArcGIS 10

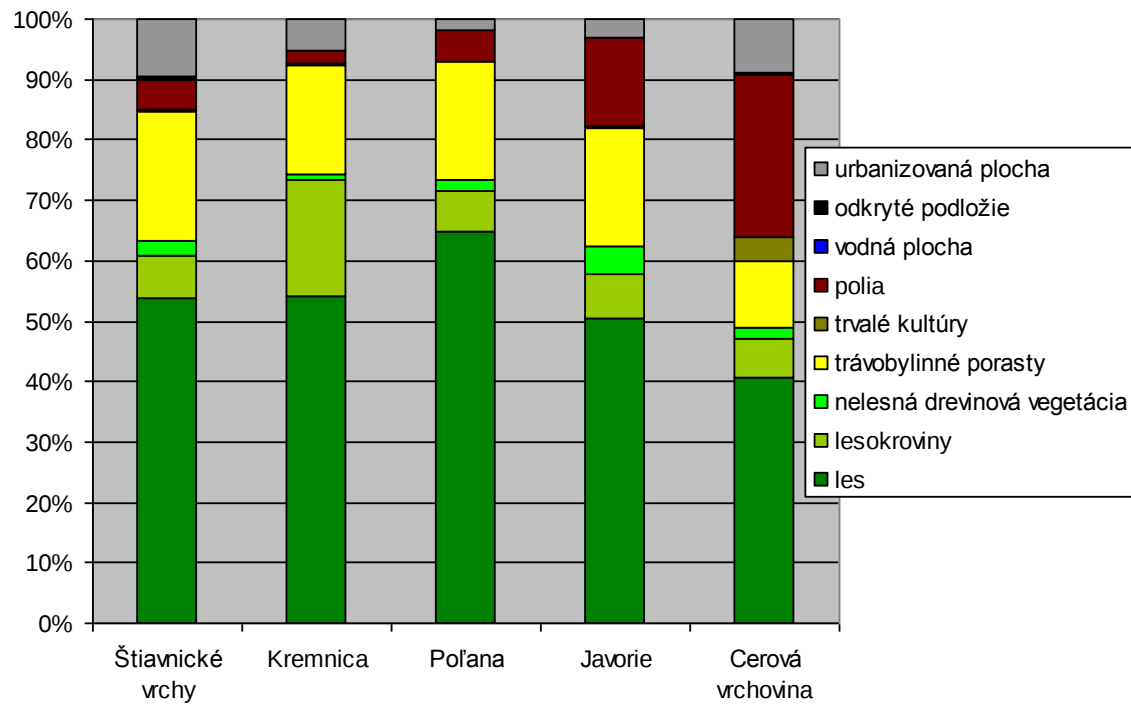
- tvorba jednotlivých časových vrstiev využívania krajiny
- príprava a práca s historickými mapami, základné analýzy prírodných faktorov ovplyvňujúcich využívanie krajiny, vzdialenostné analýzy
- kvantitatívne analýzy zmien

Javorie

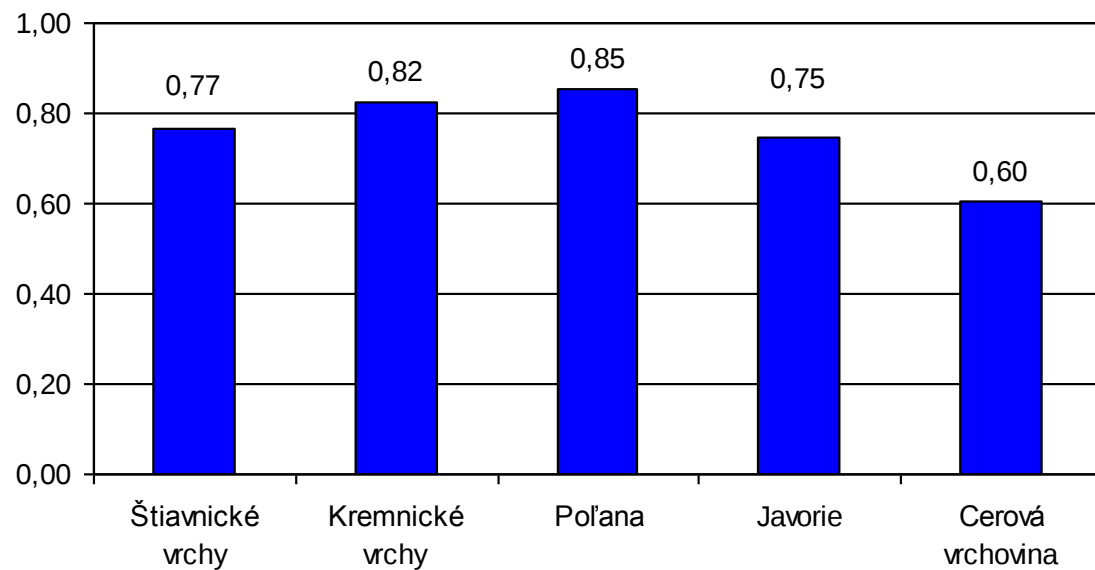

Druhotná štruktúra krajiny

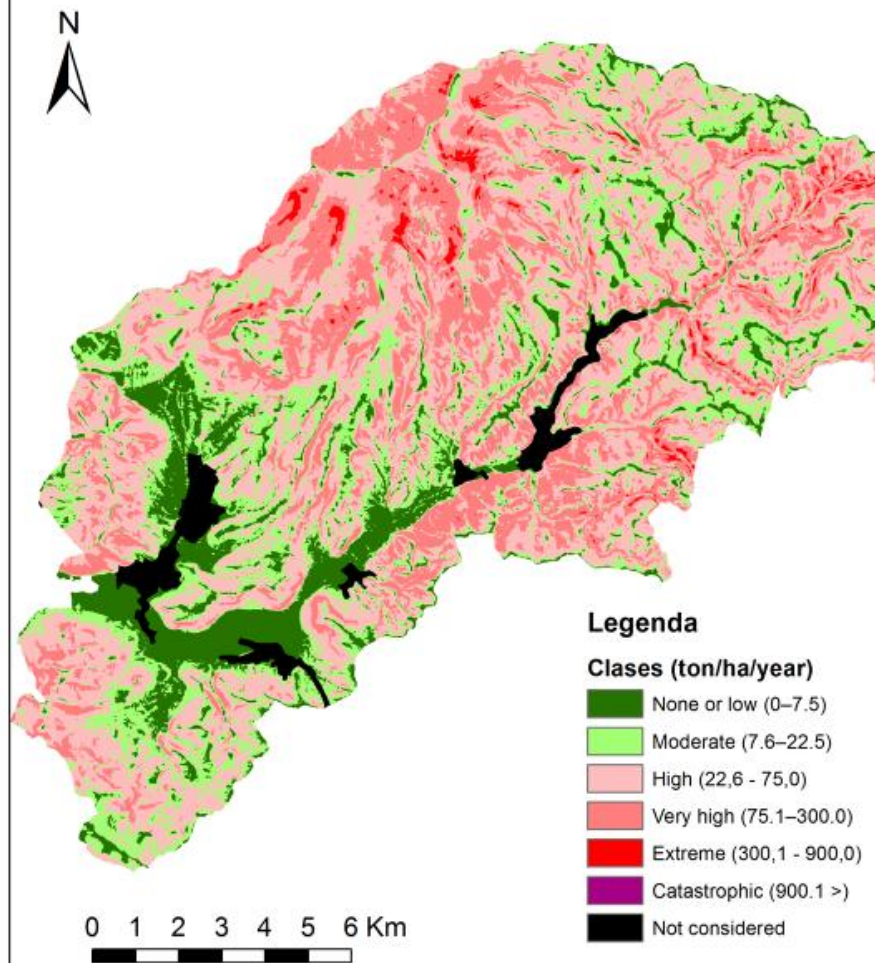
Koeficient ekologickej stability (Miklós, 1986)

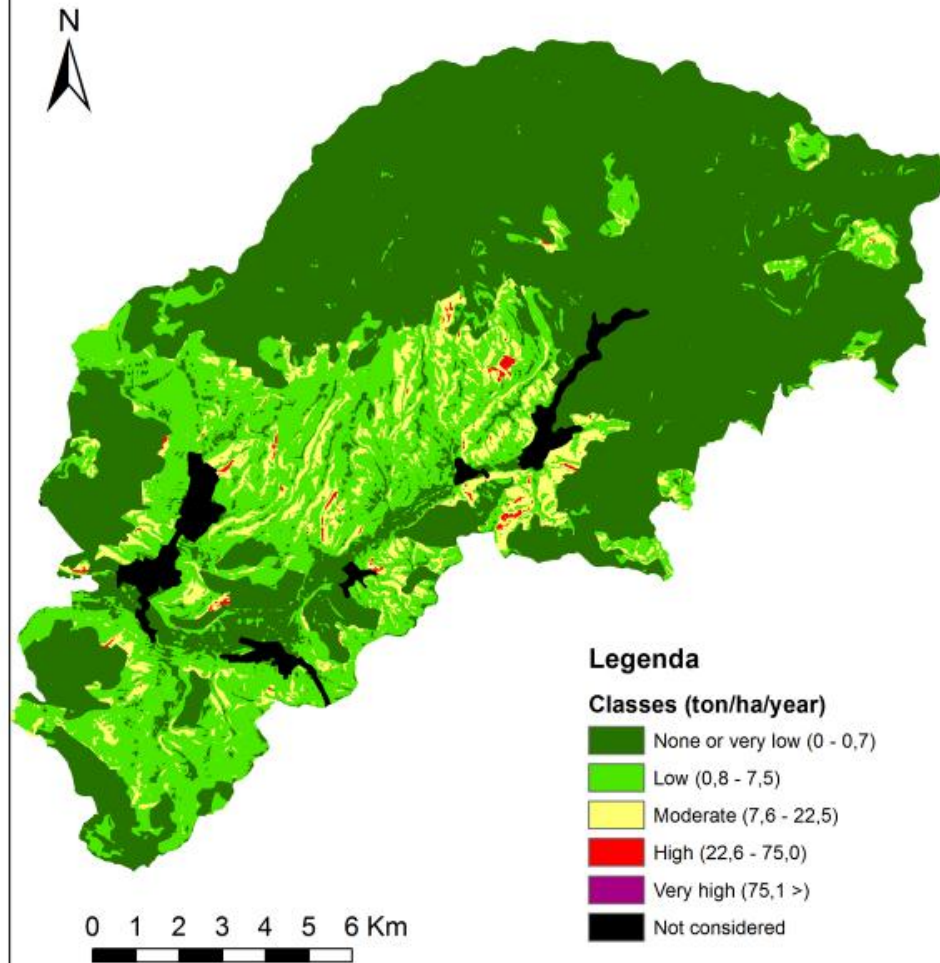
Zmena využívania z roku 1980 na využívanie v roku 2012

	Les 2012	Extenzívne lúky 2012	Pasienky 2012	Extenzívne pasienky s drevinami 2012	NSKV 2012
Les 1980	17 800	-	-	-	-
Lúky 1980	6 600	4 000	10 800	25 600	18 300
Pasienky 1980	20 300	-	-	48 000	5 600
Extenzívne pasienky s drevinami 1980	6 000	-	-	-	-
NSKV 1980	-	-	-	300	9 000
Košariská 1980	-	-	-	4 800	600

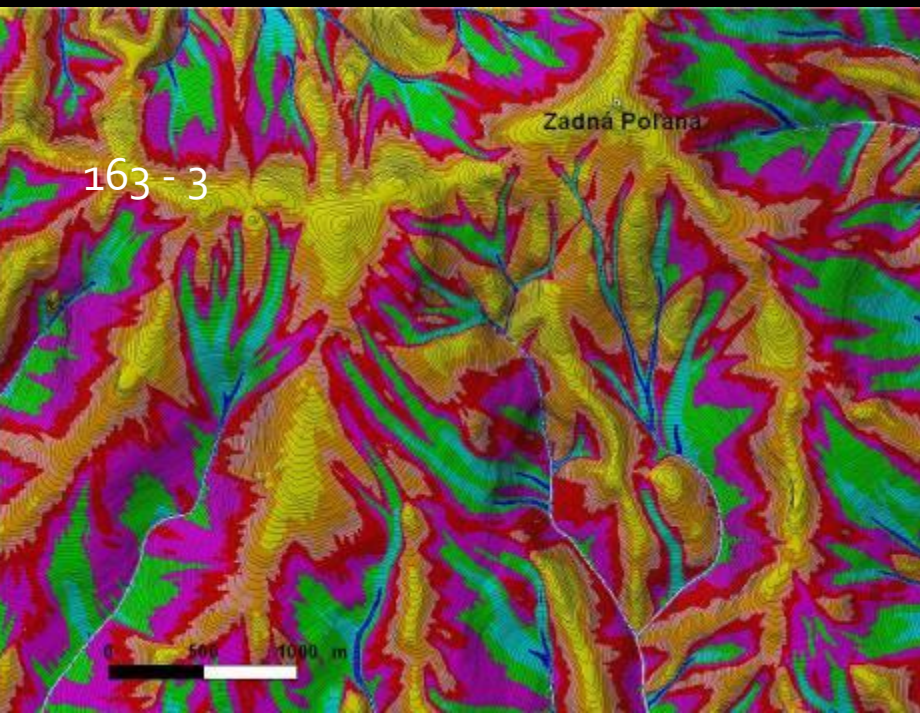
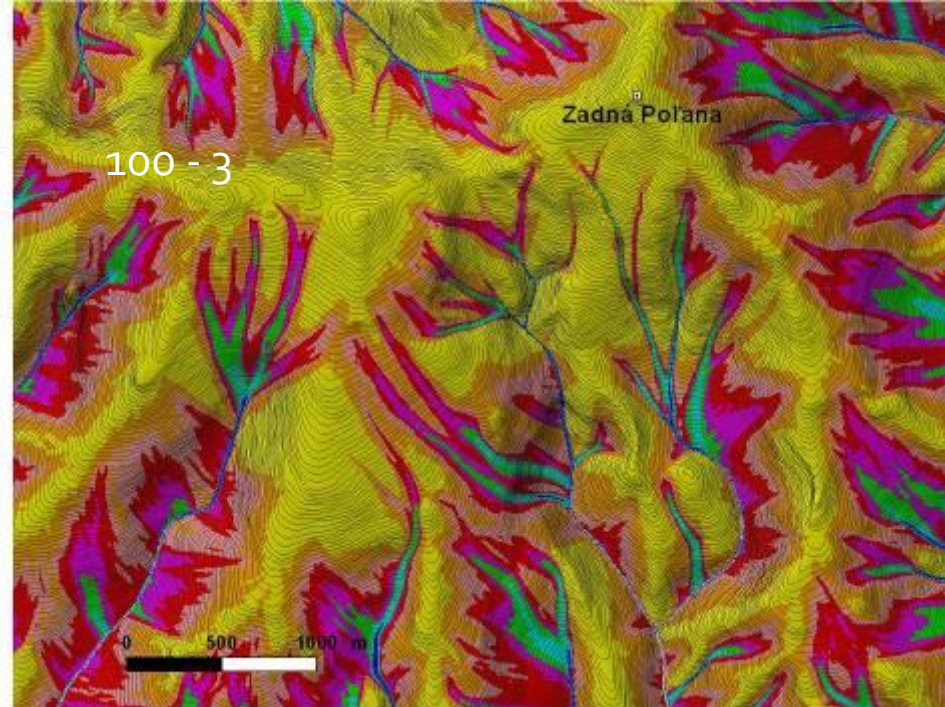
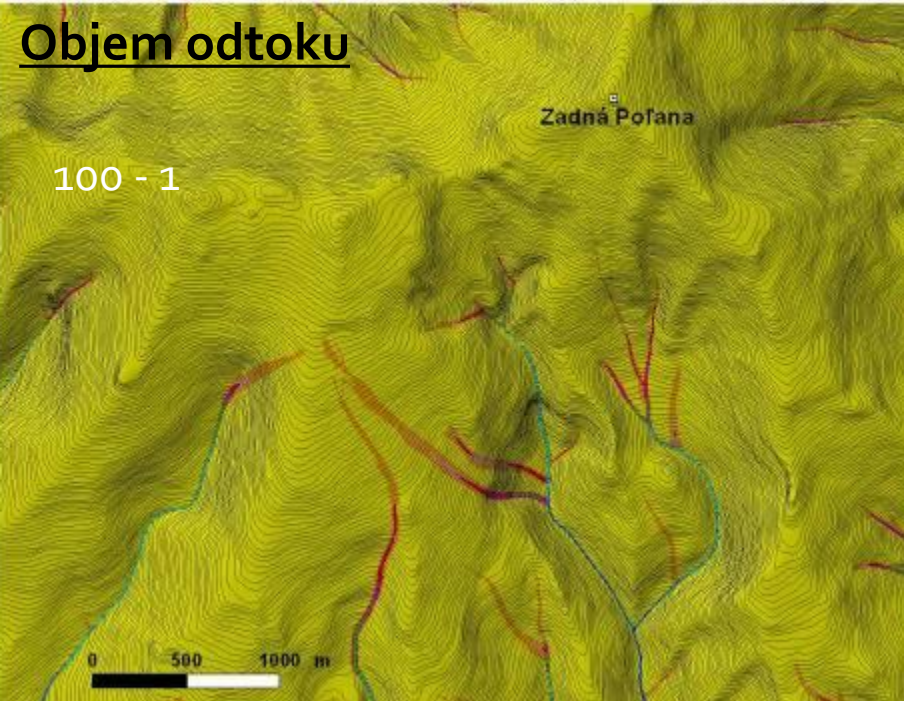
Potential annual erosion (Detva - Hriňová)

Actual annual erosion (Detva - Hriňová)

Objem odtoku

Kvantitatívne metódy v ekológii krajiny (Náuka o krajine a ekológia krajiny 2)

3. semester inžinierskeho štúdia

- výpočet indexov krajiny (index tvaru, veľkosti plošky, heterogenity, izolovanosti, dĺžky hraníc a pod.)

Krajinné indexy

Počet jednotiek (N) (samostatných polygónov) polygónov daného typu (kategórie), napr. počet samostatných (priestorovo oddelených) polygónov sklonu v intervale $0 - 5^\circ$

Priemerná veľkosť ($\bar{O}$ v ha) samostatnej jednotky (polygónu) daného typu (kategórie)

Medián z veľkostí samostatných jednotiek (polygónu) daného typu (kategórie)

Variačný koeficient veľkosti ($C_v\%$) samostatných jednotiek (polygónov) daného typu (kategórie)

Hustota dĺžky hraníc (ED) – podiel celkovej dĺžky hranice kategórie a plochy celého územia. Celková dĺžka hranice kategória = suma dĺžok hraníc všetkých samostatných polygónov daného typu (kategórie)

Priemerná fraktálna dimenzia plôšky (FD) – miera zložitosti tvaru obvodu plôšky. Hodnota indexu sa blíži 1 ak má plôška jednoduchý tvar a blíži sa 2 so zvyšovaním zložitosti jej hraníc

Plochou vážená priemerná fraktálna dimenzia plôšky (WFD) – rovnaký index ako predchádzajúci pri výpočte vážený veľkosťou každej plôšky, keďže väčšie plôšky majú tendenciu mať zložitejšie hranice než malé plôšky

Shannonov index heterogenity (SDI) – index heterogenity

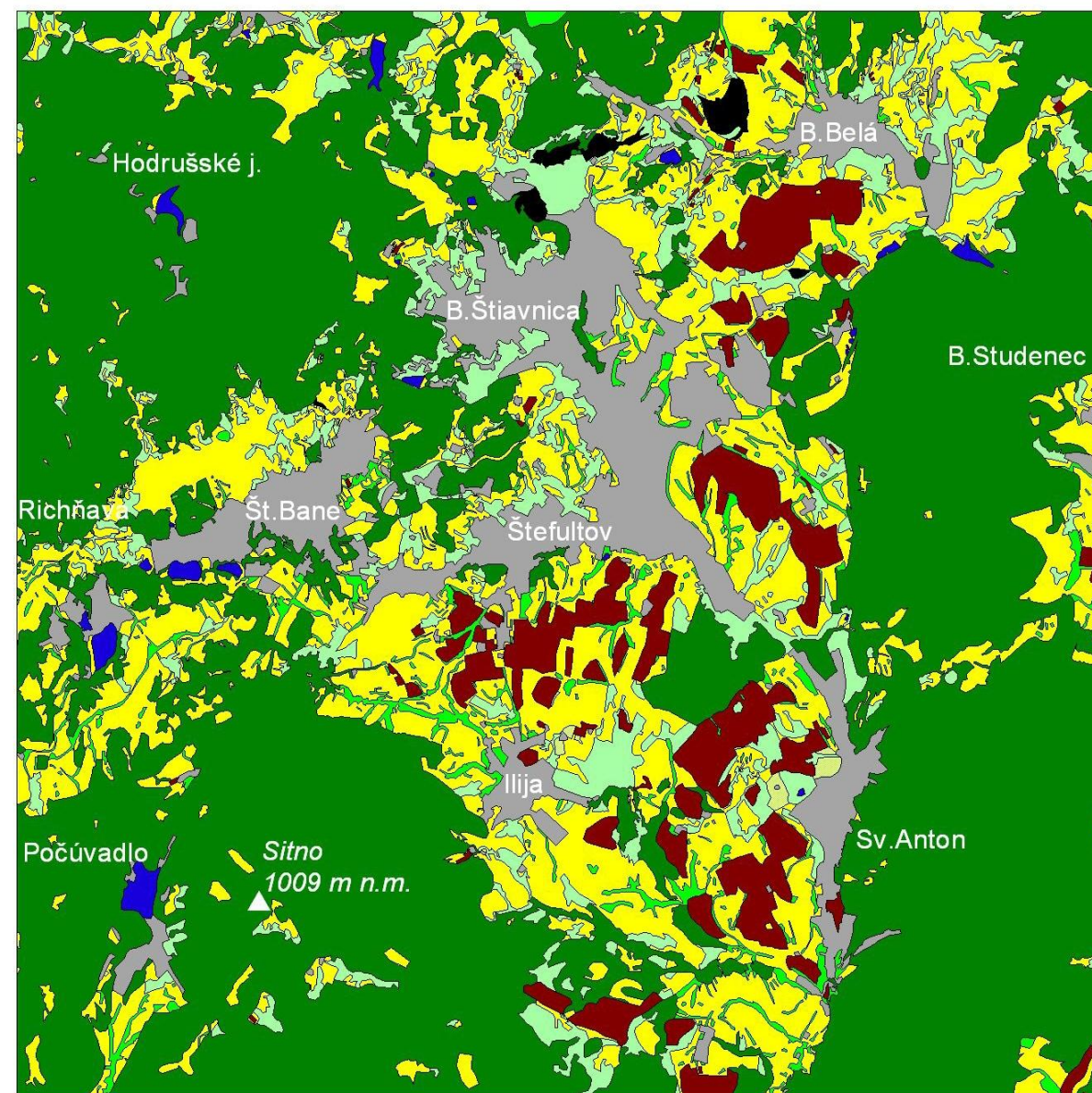
Index vyrovnanosti štruktúry (SEI) - podiel skutočnej miery heterogenity a maximálne možnej heterogenity. Tá je dosiahnutá, keď všetky jednotky (plôšky) majú rovnakú veľkosť (majú rovnakú pravdepodobnosť výskytu)

Priemerná vzdialenosť k najbližšiemu susedovi (MNN) – pre každý polygón určitého typu (kategórie) sa zistí najmenšia vzdialenosť k plôške rovnakého typu. Vypočíta sa priemerná vzdialenosť pre každý typ (kategóriu) plôšky. Vyjadruje mieru izolácie

Index susedstva (IJI) – index nadobúda hodnotu 0, ak všetky plôšky daného typu nerovnomerne susedia s ostatnými plôškami (uprednostňujú susedstvo len s istým typom plôšok), alebo sa rovná 100 ak rovnomerne susedia so všetkými ostatnými typmi (ne uprednostňujú susedstvo so žiadnym typom plôšok)

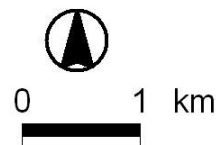
Index najväčšej plôšky (LPI) – podiel najväčšej plôšky daného typu (kategórie) a plochy celého územia vyjadrený v %.

Štiavnické vrchy

Druhotná štruktúra krajiny

les	trvalé kultúry
lesokroviny	polia
nelesná drevinová vegetácia	vodná plocha
trávobylinné porasty	odkryté podložie
	urbanizovaná plocha

Banská Štiavnica, Štefultov a Sitno

Indexy na úrovni krajiny

	N	Ø	Cv%	ED	FD	WFD	MNN	IJI	LPI
Štiavnické vrchy	1464	6,83	1062,15	178,84	1,37	1,37	96,00	63,24	17,98
Kremnické vrchy	848	11,84	995,48	157,76	1,48	1,37	82,60	51,09	41,69
Poľana	1940	5,15	2790,62	163,54	1,41	1,40	61,90	75,28	62,97
Javorie	1128	8,87	1580,38	152,60	1,40	1,36	84,70	66,13	46,86
Cerová vrchovina	981	10,20	757,28	146,93	1,39	1,34	119,40	80,72	19,43

Indexy na úrovni triedy DŠK

Krajinné indexy v skúmanom území Štiavnických vrchov

	N	Ø	Cv%	ED	FD	WFD	MNN	IJI	LPI
les	67	80,47	401,45	36,80	1,33	1,36	56,40	56,80	17,98
nelesná drevinová vegetácia	405	0,63	204,36	21,38	1,46	1,47	65,85	38,34	0,15
urbanizovaná plocha	152	6,14	624,59	15,40	1,32	1,38	153,36	71,75	4,47
trávobylinné porasty	425	5,04	277,25	64,94	1,32	1,41	48,79	72,60	1,44
lesokroviny	299	2,32	173,29	30,09	1,40	1,40	83,25	57,18	0,34
polia	79	6,21	215,88	7,84	1,26	1,30	224,73	62,87	0,68
odkryté podlažie	7	4,91	99,43	0,76	1,01	1,31	759,16	60,42	0,15
trvalé kultúry	6	1,97	84,91	0,35	1,32	1,30	65,08	63,85	0,05
vodná plocha	24	1,94	137,92	1,28	1,34	1,30	699,61	56,32	0,11

Kvantitatívne metódy v ekológii krajiny (Náuka o krajine a ekológia krajiny 2)

3. semester inžinierskeho štúdia

- výpočet indexov krajiny (index tvaru, veľkosti plošky, heterogenity, izolovanosti, dĺžky hraníc a pod.)
- modelovanie vhodných biotopov veľkých šeliem v prostredí GIS
- modelovanie prepojenia biotopov biokoridormi softvérom Linkage mapper

Mapovanie reálnych a potenciálnych biocentier (biotopov) =
ekosystémová služba jadrového habitatu (biotopu)

Plochy s
lesnatosťou nad
50% v rámci 1
km²

Plochy s výskytom aspoň
jedného zo 7 druhov veľkých
cicavcov uvedených v článku
17 smernice o biotopoch
(Habitat Directive) – v SR len 3
(medveď, vlk a rys)

Veľkosť územia nad
500 km² (resp. 100
km²)

Zdroj: Landsat
Vegetation
Continuous Fields
(<http://www.landcover.org/>)

Zdroj: Conservation status of
habitat types and species
(Article 17, Habitats Directive
92/43/EEC) – národný report
(<http://www.eea.europa.eu>)

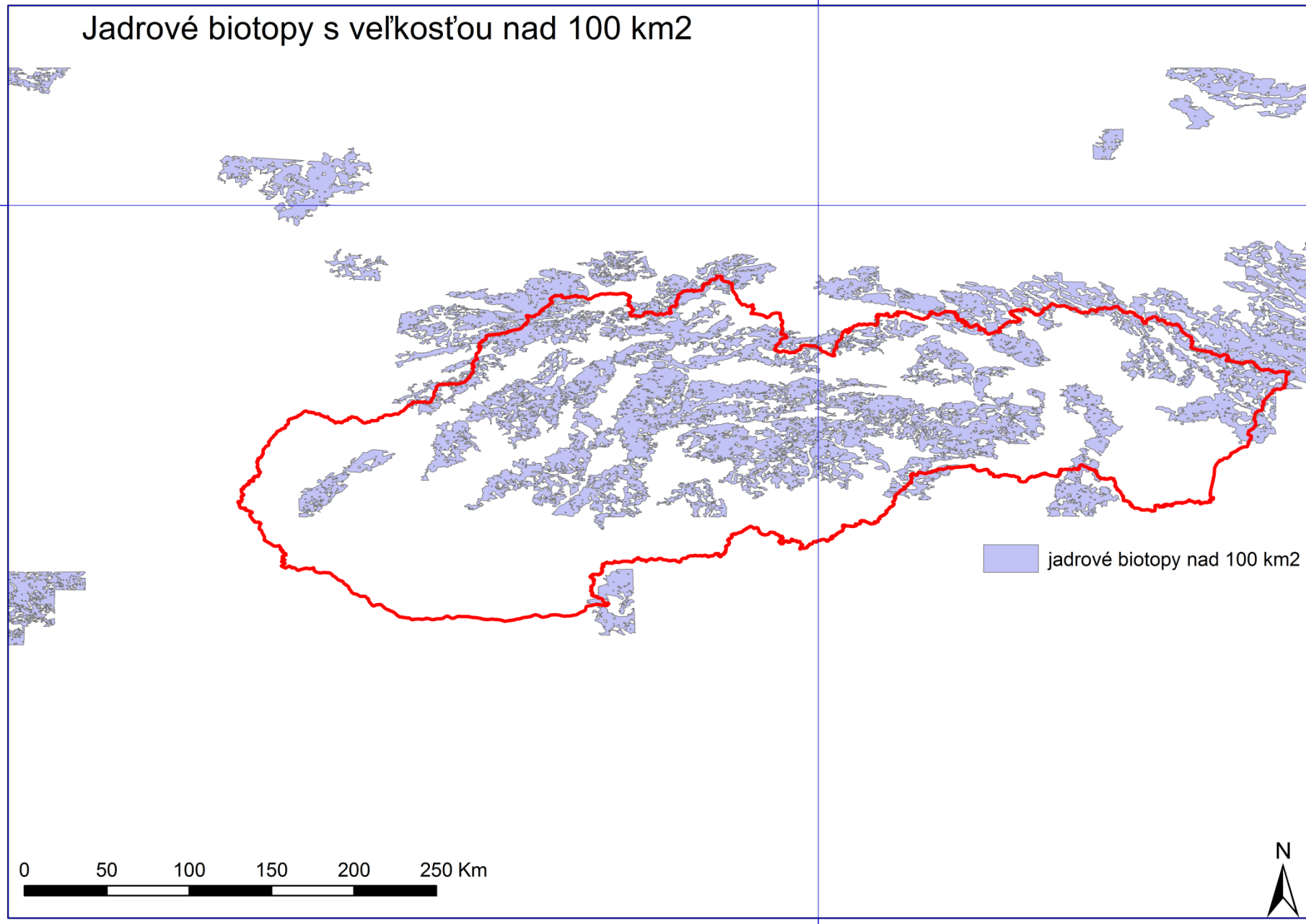
Analýza v ArcGIS

20°0'0"E

Jadrové biotopy s veľkosťou nad 100 km²

50°0'0"N

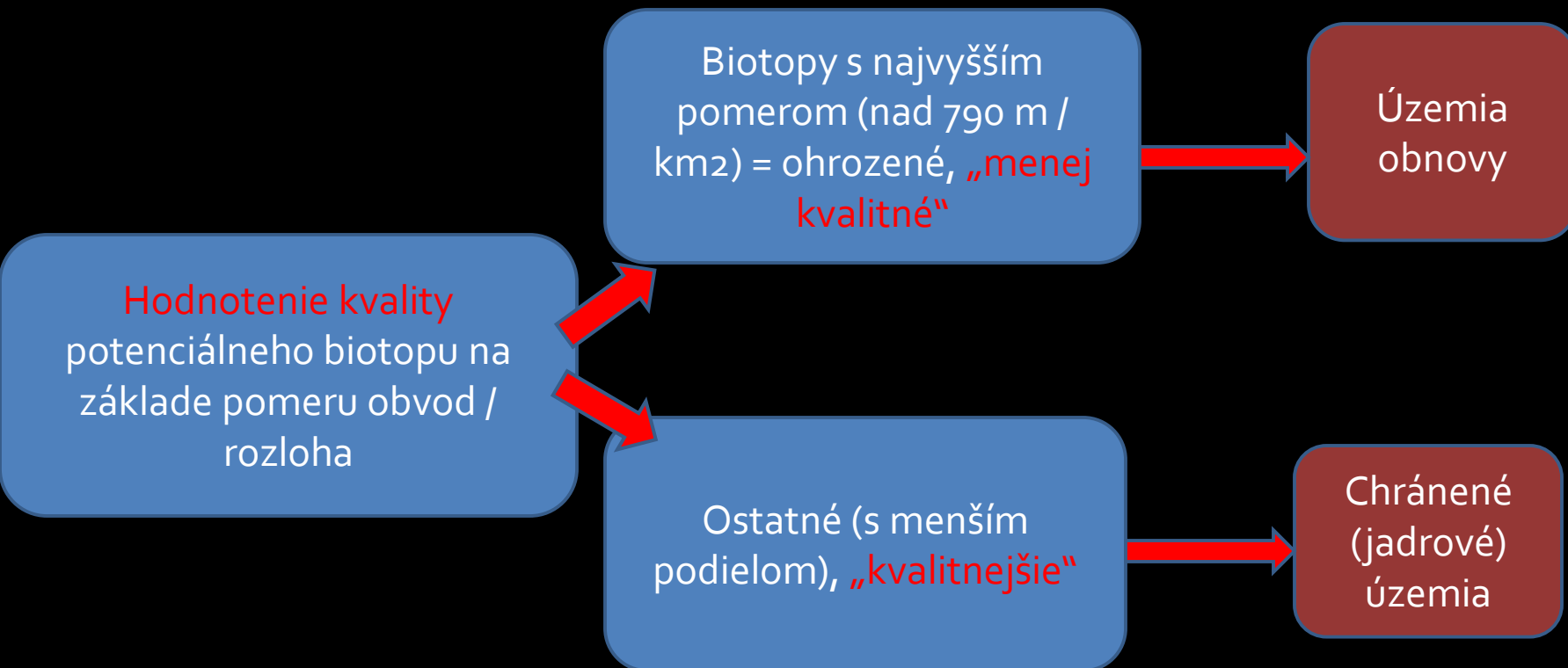
Hodnotenie kvality
potenciálneho biotopu na
základe pomeru obvod /
rozloha

Biotopy s najvyšším
pomerom (nad 790 m /
km²) = ohrozené, „menej
kvalitné“

Územia
obnovy

Ostatné (s menším
podielom), „kvalitnejšie“

Chránené
(jadrové)
územia

Hľadanie optimálneho prepojenia jadrových území z hľadiska hodnotených veľkých cicavcov

Mapa „**priechodnosti**“ územia – na základe priechodnosti jednotlivých ekosystémov (Beier et al. 2011, Birngruber et al. 2012, metodika EEA Spatial analysis of green infrastructure (Annex 1))

Mapa krajinnej pokrývky - CLC 2006
(www.eea.eu)

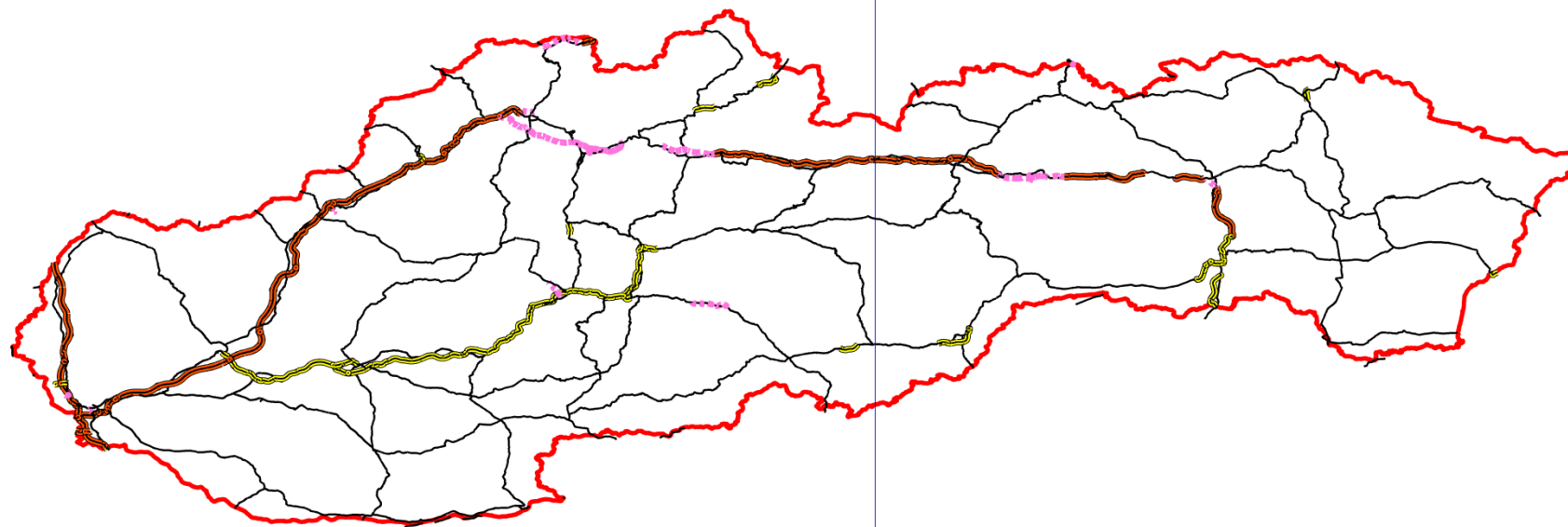
Mapa cestnej siete SR
(Open street map.org)
Ako jedna z hlavných bariér pohybu živočíchov v krajine

„**Priechodnosť územia**“ vyjadruje do akej miery jednotlivé typy krajinnej pokrývky „znemožňujú/umožňujú“ pohyb (prechod) jednotlivým živočíšnym druhom (energetická náročnosť, riziko usmrtenia, atď.), v tomto prípade veľkým cicavcom

20°0'0"E

Cestná sieť SR (Open street map)

50°0'0"N

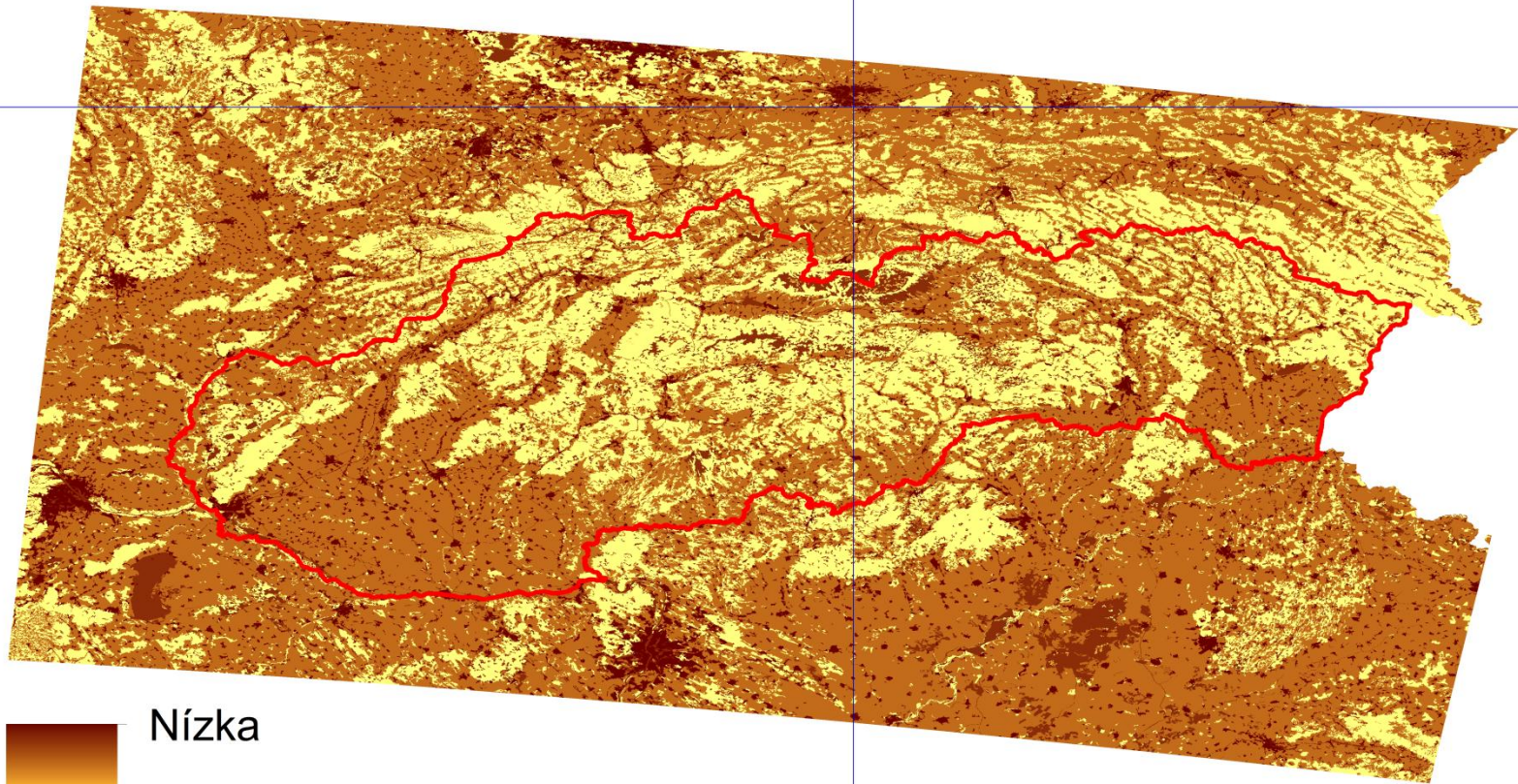

0 40 80 120 160 200 Km

20°00'E

"Priechodnosť" územia pre veľké cicavce

Nízka

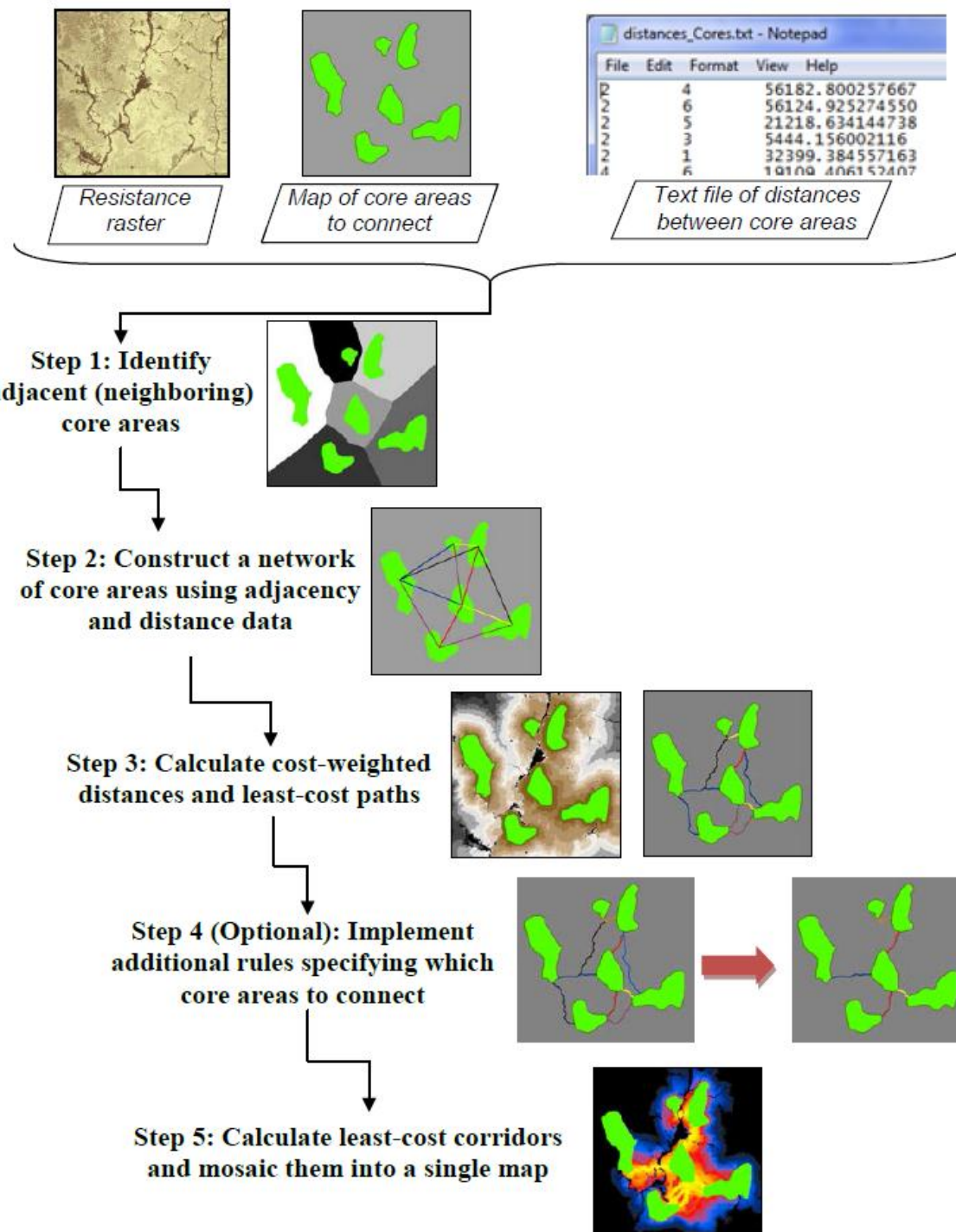
Vysoká

0 50 100 150 200 250 Km

Nástroj na m

Linkage Map

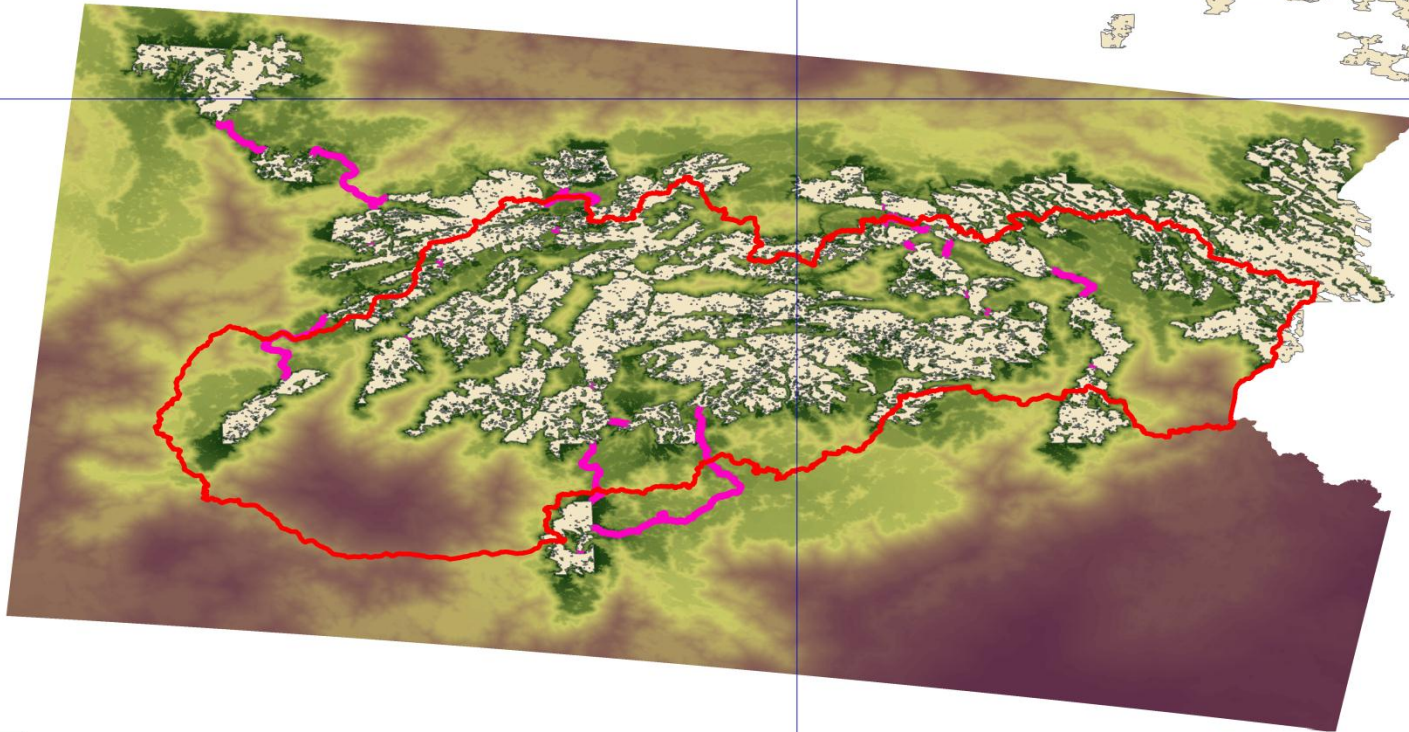
- súbor scrip
analýze vzdia

ložený na

20°00'E

Navrhované trasy koridorov prepojenia jadrových biotopov s veľkosťou nad 100 km²

 jadrové biotopy nad 100 km²

 navrhované trasy koridorov

ocenení povrch priechodnosti územím

Value

 High : 4.94366e+006

 Low : 0

0 50 100 150 200 250 Km

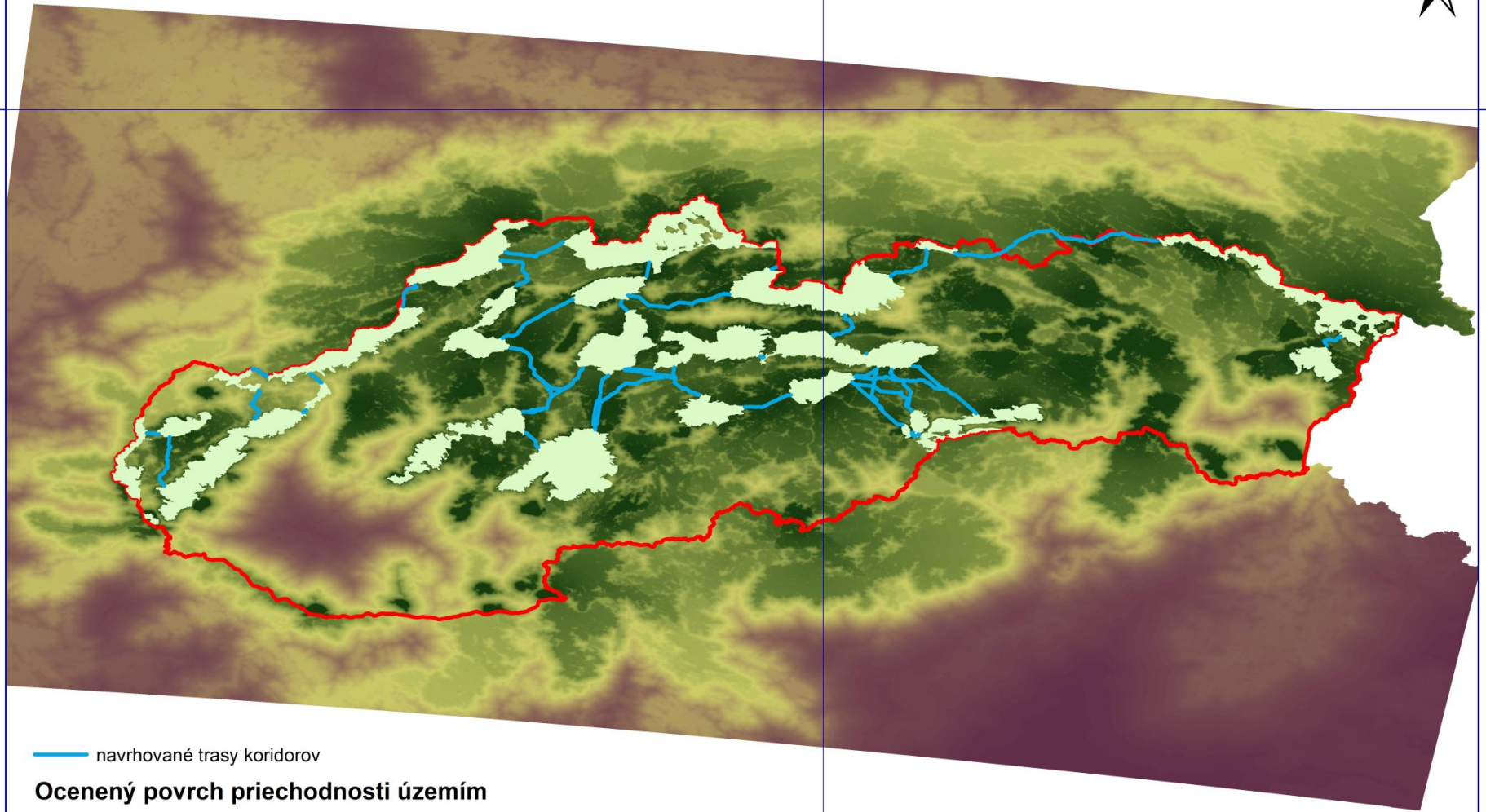

20°00'E

Navrhované trasy prepojenia veľkoplošných chránených území

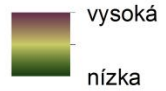
50°00'N

— navrhované trasy koridorov

Ocenený povrch priechodnosti územím

Value

0 40 80 120 160 200 Km

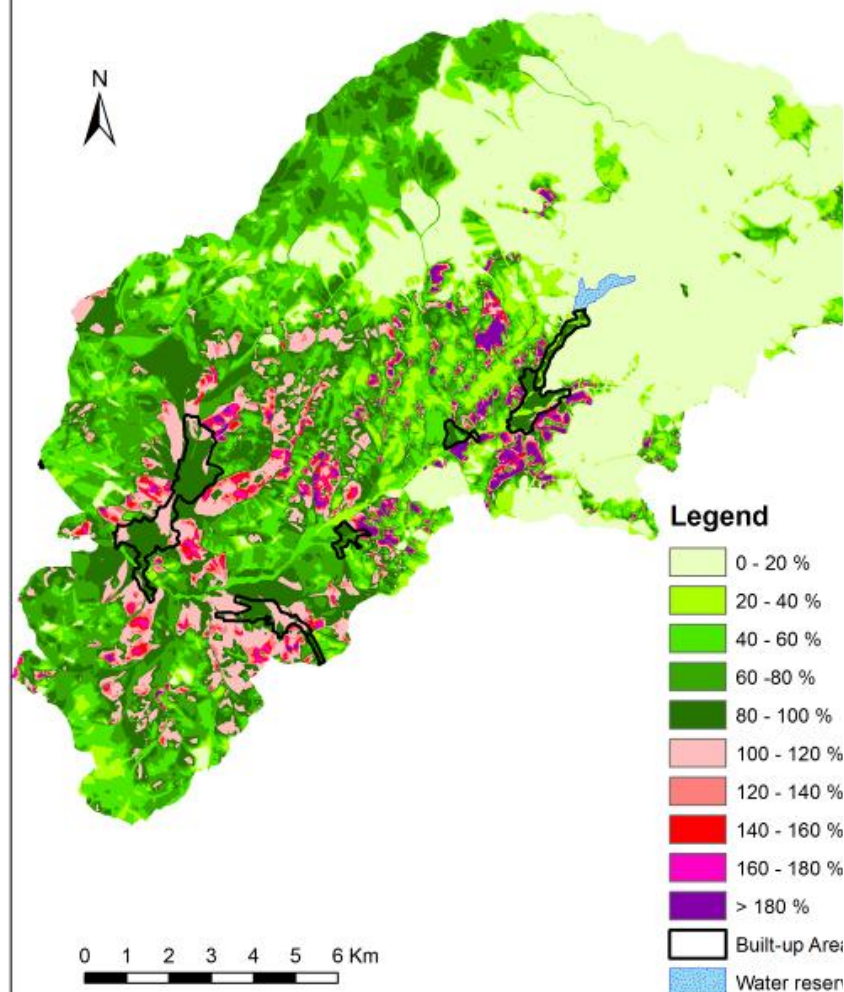

Kvantitatívne metódy v ekológii krajiny (Náuka o krajine a ekológia krajiny 2)

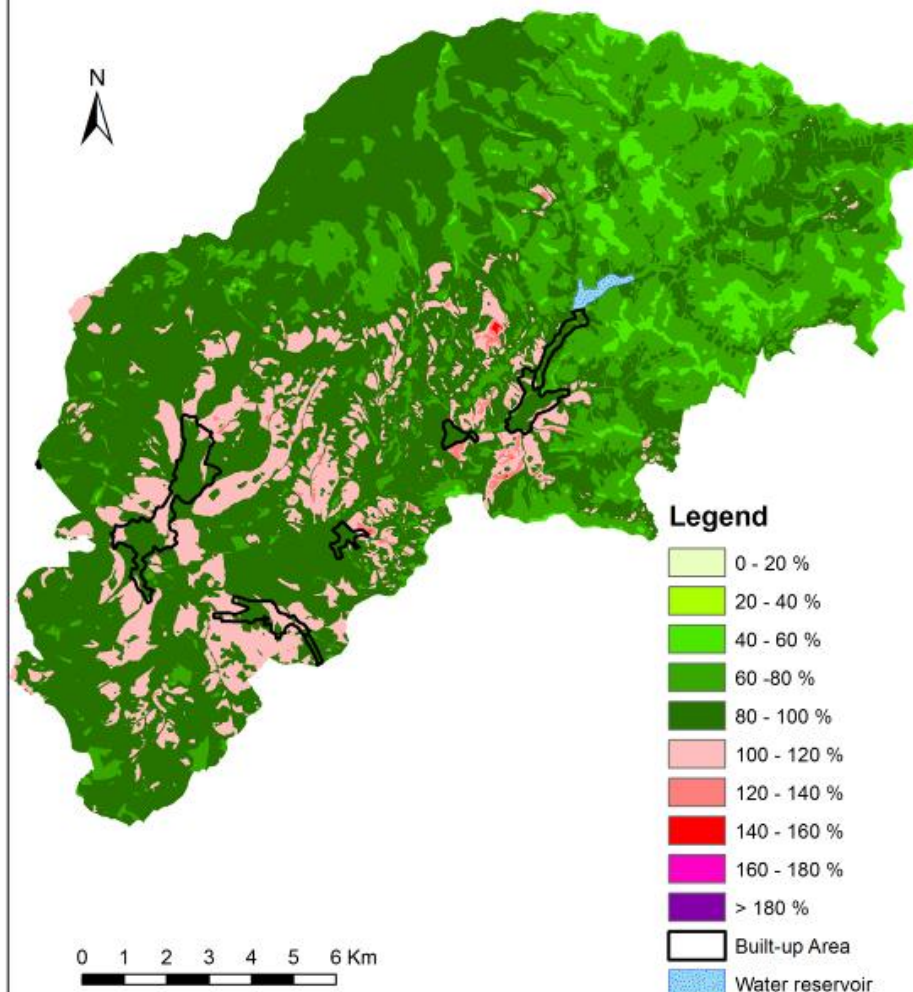
3. semester inžinierskeho štúdia

- výpočet indexov krajiny (index tvaru, veľkosti plošky, heterogenity, izolovanosti, dĺžky hraníc a pod.)
- modelovanie vhodných biotopov veľkých šeliem v prostredí GIS
- modelovanie prepojenia biotopov biokoridormi softvérom Linkage mapper
- zjednodušené modelovanie vybraných regulačných ekosystémových služieb
- návrh zelenej infraštruktúry

Scenario Actual versus Scenario 1 runoff ratio of the Detva - Hriňová region. Arid alternative.

Scenario Actual versus Scenario 1 runoff ratio of the Detva - Hriňová region. Humid alternative.

Ateliéry

2. a 3. semester inžinierskeho stupňa, dvojsemestrálna práca na konkrétnom projekte s tímom vyučujúcich

- analýza zraniteľnosti územia, prírodných hazardov
- ekologicky významných plôch
- riešenie problémov, návrh bio – technických riešení